

**Høgskulen
på Vestlandet**

BACHELOROPPGAVE

Relasjonsbygging i barneverninstitusjoner

Relationship building in child welfare institutions

Bachelor i barnevern

BSV5-300

Avdeling for samfunnsfag/Institutt for barnevern

25.05.2017

Antall ord 8449

KANDIDATNUMMER 125

Johanne Berntine Dokk Skagnes-Søreide

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jfr. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

This bachelor thesis examines the alliance which may occur between the client and the milieu therapist. Its based on youth who lives in child welfare institutions. Its examinants the role and functions of the relationship in treatment, and to which extent the alliance can promote a change in the adolescent. It focuses on four questions that relates to my theme “relationship building in child welfare institutions”.

1. How to create a good relation?
2. Which factors within the milieu therapist promotes relation?
3. What happens if the relation fails?
4. Can the relation between the adolescent and the milieu therapist promote a change?

This bachelor thesis shows that the alliance between the milieu therapist and adolescent is important in the adolescent’s personal change. It shows the importance of trust between the milieu therapist and the young.

Innhold

1.0 Innledning	s. 4
1.1 Innledning – presentasjon av problemstilling	s. 4
1.2 Avgrensing og presisering av problemstilling	s. 5
1.3 Relevans for barnevernsyrket	s. 5
1.4 Begrepsavklaring	s. 6
2.0 Metode	s. 7
2.1 Metode – hva er det?	s. 7
2.2 Litteraturstudie som metode	s. 7
2.3 Litteratursøk	s. 8
2.4 Kildekritikk	s. 9
2.5 Presentasjon av kilder	s. 9
3.0 Teori	s. 10
3.1 Relasjonelle ferdigheter for kontakt og relasjonsbygging	s. 10
3.2 Relasjonelle ferdigheter som verktøy i relasjonsbygging og kontakt	s. 11
3.3 Samspillssforstyrrelse – relasjoner som brister	s. 12
3.4 Maktens betydning for tillit/mistillit	s. 13
3.5 Endringsprosessen	s. 13
3.6 Forskning	s. 14
4.0 Disusjon	s. 21
4.1 Hvordan skape en god relasjon?	s. 21
4.2 Hvilke faktorer hos miljøterapeuten fremmer relasjon?	s. 22
4.3 Hva skjer dersom relasjoner brister?	s. 24
4.4 Hva har relasjonen mellom ungdom og miljøterapeut å si for endringsprosessen?	s. 25
.....	s. 25
5.0 Avslutning	s. 26
6.0 Litteraturliste	s. 27

1.0 Innledning

1.1 Innledning – presentasjon av tema og problemstilling

Denne oppgaven skal ta for seg et viktig aspekt ved sosialt arbeid. Dette aspekt må være på plass når en som sosialarbeider skal jobbe med barn og ungdom. Dette er tidkrevende og kan sette tålmodigheten til sosialarbeideren på prøve. Det aspektet dreier seg om er relasjoner i miljøterapi, og vil følgelig utgjøre tematikken i denne utredningen. *I arbeidet med dårlig integrerte barn og ungdommer må relasjonen og tillit bygges, og dette tar tid. Man kan i dette arbeidet ikke forutsette tillit til gode nok relasjonserfaringer, slik man kan med integrerte barn og unge. De voksne må gjøre seg verdige til tillit fra barn og unges side, før de kan komme i posisjon til å bistå dem i å utvikle seg videre*” (Mathisen sitert i Erik Larsen, 2012, s. 127).

Jeg ønsker å belyse viktigheten av relasjonen mellom miljøterapeut og ungdom på institusjon. Jeg vil komme inn på hva miljøterapeuten sier om sin egen rolle og hva som er viktige aspekter i miljøterapi ved institusjonen, og hva ungdommen ser på som relasjonsbyggende egenskaper hos miljøterapeuten.

Jeg ser på dette temaet som viktig for meg som profesjonsutøver, fordi relasjoner er et viktig aspekt i sosialt arbeid. Ved å belyse dette vil jeg som sosialarbeider bli mer bevisst på betydningen av gode relasjoner til de jeg skal hjelpe.

Temaet mitt i denne oppgaven blir som følger ”relasjonsbygging i barnevernsinstitusjoner”.

Bakgrunnen for valg av tema er min forforståelse om at relasjonen som oppstår mellom ungdom og miljøterapeut er noe av det viktigste som skjer for at det skal oppstå en endring/bedring i ungdommens livssituasjon.

Gjennom min tid som student har jeg forstått det slik at mange ungdommer på barneverninstitusjon kan bære på vonde minner og opplevelser. De kan ha opplevd voksne som har misbrukt deres tillitt gjennom å utnytte relasjonen som skulle vært en trygghet. Miljøterapeuten skal på tross av dette bygge en relasjon for å være til hjelp i endringsprosessen.

Miljøterapeuten skal legge til rette for at ungdommen føler trygghet og mestring(Larsen, 2004). Jeg tolker det slik at grunnlaget for å kunne skape endring og utvikling er relasjonen som oppstår.

På bakgrunn av temaet ”Relasjonsbygging i barnevernsinstitusjoner”, består problemstillingen min av følgende spørsmål, som jeg vil belyse med teori og tidligere forskning:

- **Hvordan skape en god relasjon?**
- **Hvilke faktorer hos miljøterapeuten fremmer relasjon?**
- **Hva skjer dersom relasjoner brister?**
- **Hva har relasjoner mellom ungdom og miljøterapeut å si for endringsprosessen?**

1.2 Avgrensning og presisering av problemstillingen

Jeg har hovedsakelig valgt å fokusere på hva det vil si å bygge relasjoner i miljøterapi på institusjon, og hva relasjonen mellom ungdom og miljøterapeut har å si for bedring/endring. Jeg vil fokusere på ungdom fra 12 til 18 år, i noen tilfeller opp til 24 år. Oppgaven er ikke avgrenset i forhold til kjønn, fordi dette er noe jeg ser på som irrelevant da det er det relasjonelle jeg vil se på. Jeg har valgt å fokusere på barnevernsinstitusjoner generelt og ikke avgrenset det til en spesiell type institusjon. Grunnen til at jeg ser på barnevernsinstitusjoner generelt, er fordi relasjonsbygging er fundamentalt viktig i alle typer sosialt arbeid.

Institusjonen er arenaen som jeg velger å ta utgangspunkt i. Dette fordi det er her ungdommen har den daglige og tette kontakten med miljøterapeuten. Dette er i mine øyne den arenaen hvor jeg får mest informasjon i forhold til hvordan relasjonene i miljøterapi fungerer. Det er også her relasjonen har en betydning i forhold til den endringsprosessen som en ønsker å oppnå med et institusjonsopphold.

1.3 Relevans for barnevernsyrket

Som barnevernspedagog kan man jobbe innenfor mange felter. En kan jobbe på barnevernkontor, som miljøterapeut på institusjon, i skolen, i barnehagen osv. En ting disse ulike yrkesarenaene har til felles er at arbeidet skjer i samspill med andre mennesker. Som ansatt på barnevernsinstitusjon må en ha kunnskaper om hva slags redskaper og ferdigheter som skaper relasjoner og kontakt. Disse vil jeg komme nærmere inn på senere i oppgaven. Temaet *relasjoner* har en barnevernsfaglig relevans fordi det er noe en barnevernspedagog bevisst må forholde seg til for å kunne komme i hjelperposisjon til ungdommen. Som fremtidig barnevernspedagog er det viktig å belyse dette temaet for å få en bedre forståelse av hvilken betydning relasjonsbygging har for å utvikle og skape kontakt.

En slik forståelse av relasjonsbygging kan gi meg som barnevernspedagog bedre refleksjoner rundt min egen personlige kompetanse samt utvikling av relasjonelle ferdigheter.

1.4 Begrepsavklaring

Her gjøres det rede for sentrale ord som blir brukt i oppgaven.

1.4.1 Miljøterapi og endringsprosess

For å få en forståelse for hva en miljøterapeut er, hvilke arenaer de jobber på og hva de gjør er det viktig å se på hva deres primære oppgaver innebærer. Miljøterapi er et begrep som er sammensatt av to ord. Disse er miljø og terapi, og omhandler en måte å organisere en prosess på i institusjonen, som følgelig legger til rette for utvikling og forandring (Larsen, 2004). I grove trekk er det utvikling og forandring som en ønsker hos ungdommer som befinner seg på barnevernsinstitusjonen. Miljøterapeuten jobber med barn og unge som befinner seg i institusjonen skal bli motiverte til å oppnå utvikling og endring i livene sine (Larsen, 2004). Larsen (2004) forklarer miljøterapi som en prosess som kan være tidkrevende og krever tålmodighet. Miljøterapi setter samtidig krav til personlige ferdigheter hos miljøterapeuten.

1.4.2 Relasjon

En relasjon er en forbindelse mellom to mennesker som gjensidig påvirker hverandre (Store norske leksikon, 2009). For at et menneske skal kunne utvikle seg følelsesmessig, kognitivt og sosialt så er det avhengige av stimulering og innspill fra andre mennesker. Mennesker trenger å bli sett, hørt og tatt på. De trenger omsorg, bekreftelse, innlevelse, kjærlighet og hjelp til å fortolke seg selv og deres omverden. Skal en relasjon være en viktig og god relasjon så må noe av dette som er nevnt være på plass (Tjersland, Engen, Jansen, 2013, s. 124).

1.4.3 Sosialarbeider

I denne oppgaven bruker jeg begrepet sosialarbeider. Sosialarbeider går som et samlebegrep for de yrkene der man jobber med sosial hjelpevirksomhet. Under dette begrepet finner en blant annet barnevernspedagoger og sosionomer.

1.4.4 Miljøterapeut

Jeg vil ta for meg miljøterapeuter i denne oppgaven. En miljøterapeut jobber innenfor alle slags institusjoner som har med sosial hjelpevirksomhet å gjøre. Det finnes ingen egen

utdanning for å bli miljøterapeut. Miljøterapeuter som jobber i barnevernsinstitusjoner kan være utdannet barnevernspedagoger.

2.0 Metode

2.1 Metode – hva er det?

Metoden i en oppgave er fremgangsmåten en velger å bruke for å undersøke et tema eller et fenomen nærmere. Metoden sier noe om hva som gjøres for å skaffe kunnskap om det som undersøkes (Dalland, 2012, s. 112). I en oppgave hvor det gjøres en undersøkelse må en tenke gjennom hva slags metode en mener vil gi best svar på og belyse temaet og problemstillingen (Dalland, 2012). Metodene en kan velge kan være kvalitative, kvantitative eller begge deler. Den kvantitative metoden samler inn data i form av målbare enheter som tall og statistikk. Den kvalitative metoden tar for seg meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måles på noen måte (Dalland, 2012, s. 112).

2.2 Litteraturstudie som metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke litteraturstudie som metode for å belyse mitt tema og problemstilling. En litteraturstudie er basert på skriftlige kilder fra ulike hold. Disse kildene skal sammenfattes og drøftes i oppgaven. Litteraturstudie er en kvalitativ studie der jeg ser på andre forfatteres forskning i forhold til min problemstilling (Dalland, 2012). Jeg vil benytte meg av eksisterende forskning rundt mitt tema og problemstilling. Jeg har valgt å gjøre et litteraturstudie på bakgrunn av at tiden vi har til disposisjon er for knapp til å gjøre en empirisk undersøkelse. En annen grunn er at jeg gjerne vil se på hva som allerede fins av forskning rundt mitt tema. Denne metoden var også naturlig for meg å benytte meg av da jeg hovedsakelig har brukt denne metoden til oppgaveskriving tidligere. Siste grunn til at jeg har valgt denne metoden er fordi jeg er interessert i å finne ut hva forskningen vektlegger som viktig i forhold til temaet og problemstillingen jeg har valgt.

2.3 Litteratursøk

Her gjennomgås søkestrategien og søkeordene jeg har brukt. I et av søkene er snøballmetoden benyttet for å finne relevant litteratur. Snøballmetoden vil si at en bruker en kilde til å finne en

annen. I gjennomgang av litteratur er det viktig at litteraturen som ble valgt, var relevant for min problemstilling. I tillegg måtte kilden være pålitelig og troverdig. I søkeprosessen etter relevant forskning har jeg benyttet databaser som Brage og Oria, hvor jeg også fant noe faglitteratur som blir brukt i teoridelen av oppgaven.

Jeg startet min søkeprosess på Oria sine sider, hvor jeg søkte med ordene ”miljøterapeut” og ”ungdom” med avgrenset søk på artikler og avhandlinger. På dette søket fikk jeg 20 treff totalt. Jeg leste meg gjennom oppsummeringene av disse treffene og fant en relevant masteroppgave som jeg valgte å bruke.

Videre søkte jeg etter ”miljøterapi”, ”relasjoner” og ”kommunikasjon” på Oria sine sider. Jeg fikk opp 30 resultater på dette søket. Jeg leste gjennom sammendraget av noen av tekstene som jeg fikk opp. Jeg valgte til slutt den kilden som var mest relevant til min problemstilling.

I det neste søket mitt brukte jeg snøballmetoden. Her brukte jeg først Oria som søkeside, hvor jeg brukte søkeordene ”barn i institusjon” i avansert søk. Da fikk jeg 1010 resultater totalt. Her valgte jeg ut en hovedfagsoppgave i sosialt arbeid av Egil Lyberg(2007). Jeg leste meg gjennom denne kilden, og fant en referanse jeg ønsket å undersøke nærmere. Dette var en studie av Erik Larsen, Tone Ekerholt, Roar Møller, Ove Røising (2001). Jeg brukte Oria til å finne frem til denne referansen som var brukt til i hovedfagsoppgaven til Lyberg(2007).

Til mitt siste søk brukte jeg snøballmetoden til å finne frem til litteratur som var relevant. Gjennom boken til Jensen og Ulleberg (2011) fant jeg en referanse til kapittel 5 og 14 i boken ” the heart and soul of change” (1999). Jeg brukte videre høgskolen sitt bibliotek til å finne boken.

2.4 Kildekritikk

Formålet med kildekritikk er å vise leserne at den som skriver er i stand til å forholde seg kritisk til litteraturen brukes (Dalland, 2012, s. 72). Kildekritikk er metoden som brukes for å fastslå om en kilde er til å stole på. Grunnen til kildekritikk i en oppgave er for at leseren skal få ta del i de refleksjonene en har foretatt seg i forhold til litteraturens gyldighet og relevans (Daland, 2012, s. 72). Jeg har tatt i bruk mye av pensumlitteraturen på mitt eget studie da det var vanskelig å finne relevant faglitteratur om mitt tema. Disse fagbøkene som er brukt i teorien ser jeg på som gyldige og pålitelige da de er brukt til utdanning og undervisning. Bøkene retter seg mot fagpersoner som skal jobbe med barn og unge. Jeg har valgt å bruke norske masteroppgaver og bacheloroppgaver, men også en internasjonal kilde da jeg anser de som relevante. Når jeg har valgt ut kilder så har jeg vurdert kvaliteten til disse. Jeg har brukt sjekklistene på kunnskapssenterets nettsider (kunnskapssenteret.no) som tar for seg sjekklister av kvalitativ forskning. Dette for å kvalitetsbedømme innholdet i kildene jeg benytter meg av. Da jeg stort sett har valgt å bruke andre forfatteres kvalitative forskning i mitt litteratursøk så passer denne sjekklisten fra kunnskapssenteret godt. I tillegg til å bruke sjekklistene fra kunnskapssenteret så har jeg vurdert hvor relevante de er. Når jeg har lett etter relevante kilder har jeg vært opptatt av at relasjon og miljøterapi/terapi er et sentralt tema.

2.5 Presentasjon av kilder

Her presenteres de kildene som benyttes for å belyse teoridelen. Forskningen som blir brukt i litteraturstudiet blir også presentert videre i oppgaven. Forfatterne som er brukt i teorien vil bli presentert her, da de er sentrale gjennom oppgaven. Tjersland, Engen og Jansen (2013) sin bok *Allianser* er sentral i forhold til det som omhandler relasjon og relasjonelle ferdigheter. De tar også for seg samspillsforstyrrelser. Røkenes og Hansen sin bok *Bære eller bryte* (2012) vil jeg benytte meg av for å belyse kommunikasjonens betydning i relasjonen. Erik Larsen sin bok *Miljøterapi med barn og unge* (2004) benyttes av fordi boken tar for seg det som omhandler selve miljøterapeuten og ungdommen på institusjonen. Videre brukes Strømfors, Edland- Gryt sin bok *Jeg visste ikke at jeg kunne så mye* (2013) som tar for seg temaet rundt som omhandler at en profesjonell må reflektere over hva som kan skape tillit og mistillit til klienter. Til slutt benyttes Olav Grasjø sin bok *Institusjonssosiologi* (2008) da den tar for seg viktige aspekter rundt makt, og hva makt kan føre til.

I punkt punkt 3.6 blir forskningen som brukes i denne oppgaven presentert. Derfor går jeg ikke nærmere inn på det under dette avsnittet.

3.0 TEORI

3.1 Relasjonelle ferdigheter som verktøy i relasjonsbygging og kontakt

Dette er en side ved den profesjonelle miljøterapeuten som belyses i faglitteraturen. Jeg ser på relasjonelle ferdigheter det som viktig i samhandling med mennesker. Tjersland et al. (2013) beskriver relasjonelle ferdigheter som noe av det viktigste som skjer i arbeid med mennesker. Forfatterne beskriver de relasjonelle ferdighetene hos miljøterapeuten som noe som fremmer utvikling og samarbeid med ungdommer. Forfatterne trekker frem dette som ferdigheter som miljøterapeuten kan dra nytte av i samhandling med ungdommene på institusjonen. Hjelperen kan bruke sine relasjonelle ferdigheter som verktøy til å skape en god kontakt og relasjon. Disse ferdighetene kan åpne opp og gi mulighet for kontakt med den andres indre verden (Tjersland et al., 2013, s. 13). Forfatterne beskriver disse ferdighetene som en slags ”verktøykasse” som hjelperen kan ha med seg i møte med ungdommen på institusjonen. En må være bevisst over hva en har å tilby i arbeidet med andre, og hva som åpner opp for kontakt. Det er 10 elementer Tjersland et al. (2013) beskriver som viktige relasjonelle ferdigheter eller ”verktøy” som åpner opp for og skaper interesse hos den andre. Jeg vil gå nærmere inn på hva forfatterne mener med punkt 2 og 3 senere i teksten.

1)Skape og utvikle kontakt	6)Tåle å bli provosert og utfordret
2) Kjenne seg selv	7)Utholdenhet og tålmodighet
3) Ha interesseområder å by på	8)Spille på lag
4)Fasthet i struktur, med sans for fleksibilitet	9)Humor og lekenhet
5)Sensitivitet for gruppesamspill	10)Engasjement

Punkt 3 som er ”å ha interesseområder å by på” eksemplifiseres i dette avsnittet. For eksempel kan en miljøterapeut med lidenskap og interesse for bil bruke dette som et verktøy for å komme i kontakt med en ungdom på institusjon. Miljøterapeuten tar med seg ungdommen på et bilverksted. Ungdommen som i utgangspunktet ikke har vært åpen for noen form for kontakt åpner etter hvert opp for å småsnakke med miljøterapeuten. Tjersland et al. (2013) sier om punkt 3 at dersom miljøterapeuten har et interesseområde å by på fanger det ungdommens oppmerksomhet og kan skape kontakt. Videre skriver de at miljøterapeuten

viser for ungdommen at han/hun spiller på lag. Ungdommen får en følelse av at han duger til noe annet enn å bare å bli avvist og sett negativt på.

Tjersland et al. (2013) skriver at *”som sosialarbeidere og mennesker så har vi alle kunnskaper, interesser og ferdigheter som kan brukes i samspill med klienter. Vi har sider ved oss selv som vi kan by på – og som kan åpne opp for andres interesse”*(s.252).

Dette er ferdigheter som ikke er uforanderlige, men som gjennom livet vil være i endring og utvikling. En vil alltid kunne utvikle sine ferdigheter til å bli til det bedre etter hvert som en vokser som profesjonell(Tjersland et al. 2013, s. 252).

For å utdype punkt 2 om ”å kjenne seg selv” er Røkenes og Hanssen (2012) sentrale forfattere for å belyse dette punktet. Her vil det å kjenne seg selv forklart av forfatterne som det å erkjenne sine egne følelser og ikke skape et falsk selv. Røkenes og Hanssen legger vekt på at den som er profesjonell må kunne være seg selv og ikke konstruere seg selv som noen annen i møte med andre mennesker. Videre trekker forfatterne frem at mennesker er opptatt av å fremstå på en måte en tenker at andre mennesker krever. De mener at en må kjenne seg selv, for så å kunne forstå andre og forstå samspillet. Røkenes og Hanssen (2006) legger vekt på at en må opparbeide tillit, respekt og trygghet gjennom kommunikasjonen med den andre. Videre hevder Røkenes og Hanssen (2006) at dersom miljøterapeuten ikke erkjenner sider ved seg selv, men skaper et bilde av seg selv som ikke er ekte vil det miljøterapeuten sier ikke stemme overens med handlingene som utøves. Forfatterne mener at dersom en forholder seg til seg selv som den en er, så tør en å kjenne på følelsene sine og godta dem. Det vil bidra til å skape tillitt, åpenhet og utvikling i relasjonen(Røkenes og Hanssen, 2006). Som en oppsummering av punkt 2 kan en si at dersom miljøterapeuten skal kunne møte ungdommene på institusjonen på en åpen og fleksibel måte er det viktig at de er bevisst sin egen atferd i kommunikasjon med andre.

3.2 Personlige ferdigheter hos miljøterapeuten som fremmer relasjon

Denne delen av teorien tar for seg spørsmålet om hvilke faktorer hos miljøterapeuten som fremmer relasjon. Miljøterapirollen innebærer både faglige kunnskaper og personlige ferdigheter(Tjersland et al., 2013). For å skape kontakt og bygge relasjoner til ungdommen på institusjon kan miljøterapeuten benytte disse kunnskapene og ferdighetene. Erik Larsen (2004) mener en dyktig miljøterapeut er en som kan integrere det personlige og det faglige

erfaringene på en god måte. Videre at en kan åpne opp for kontaktetablering med ungdommen. Larsen fremmer personlig egnethet som viktig i etablering av kontakt med andre mennesker. Personlig egnethet bruker Larsen (2004) for å beskrive sider ved den profesjonelle som har positiv innvirkning på det arbeidet som gjøres. Det kan forklares som miljøterapeutens personlige væremåte, grunnholdninger og personlige egenskaper som gjør vedkommende mer eller mindre egnet for arbeidet som miljøterapeut (Skau, 2005; Tveiten, 1991). Larsen (2004) nevner at en personlig egenskap kan være den profesjonelles egne livserfaringer. Det kan brukes for å belyse et tema eller til å vise at du har forståelse for den andre går gjennom i livet.

Jan Storø (2008) forklarer personlig egnethet som at miljøterapeuten i stor grad kan bruke seg selv som arbeidsredskap, og derfor blir personen bak miljøterapeuten viktig i miljøterapien.

3.3 Samspillsforstyrrelse – relasjoner som brister

Mange av ungdommene på barnevernsinstitusjoner kan ha en historie med mange relasjonsbrudd bak seg. Det å bygge en god relasjon mellom ungdom og miljøterapeut kan være en tidkrevende prosess. Derfor er det viktig at miljøterapeuten er til stede i ungdommens hverdag. Tjersland et al. (2013) sier at miljøterapeuten blir en sentral faktor når det gjelder ungdommens følelse av stabilitet, trygghet og tillit. Tjersland et al sier videre at dette skulle vært foreldre eller andre som står barnet nært.

For å få en forståelse for hvorfor det å skape gode relasjoner til ungdom på institusjon er viktig så må en ha en forståelse hva slags betydning relasjoner har for et barn som er under utvikling. Erik Larsen (2004) peker på viktigheten av barn har trygge og gode relasjoner. Han sier at barn søker relasjoner, og gode relasjoner gir trygghet for barnet. Om barnet ikke har denne tryggheten hos andre voksne personer så søker de fortsatt relasjoner hos andre. Videre sier Larsen at barn søker også trygghet i relasjoner hos mennesker som ikke kan gi dem denne tryggheten. Dette gjør de når de ikke har andre muligheter, og dette er den eneste muligheten de ser. I oppveksten har barnet som ikke utvikler en samspillsforstyrrelse voksne som et slags ”andre bilde” sier Larsen. Videre presiserer Larsen at dette dreier seg om at barnet i samarbeid med den voksne og utvikler en god selvfølelse, selvstendighet og sosial kompetanse. Larsen hevder at selvbildet utvikles under hele oppveksten, og det er viktig at omsorgspersoner er der og støtter opp under at barnet skal finne sin egen identitet og skape et godt selvbilde.

Barnets dårlige erfaringer med relasjoner tar de med seg videre inn i livet, og i møte med andre mennesker. Når disse barna blir ungdommer kan de ha utviklet en samspillsforstyrrelse, hvor de avviser de menneskene som prøver å hjelpe de i frykt for at de selv blir avvist (Larsen, 2004). Larsen forklarer disse ungdommene som mennesker som lengter etter, men ikke tør ikke å tro på relasjoner som beskyttende og gjensidige.

3.4 Maktens betydning for tillitt/mistillit

Til å belyse dette vil jeg bruke sentrale forfattere som tar opp dette. Når en arbeider med mennesker og utvikler relasjoner så kommer vi nærmere hverandre. Som miljøterapeut har en en rolle som tilsier at en har makt. Makten som en har som profesjonell kan misbrukes eller brukes på en måte som kommer ungdommene på institusjonen til gode. Det kan påvirke relasjonen mellom miljøterapeut og ungdom. Strømfors et al (2013) formulerer mistillit som det motsatte av tillit. De sier at tillit står sentralt når hjelperen skal prøve å etablere en relasjon til ungdommen. Olav Grasjø (2008) sier om tillit at dette er noe som gradvis må bygges opp mellom hjelper og den som skal hjelpes. Grasjø sier videre at mistillit kan oppstå dersom ungdommen har opplevd at en voksen hjelper har misbrukt makten sin ved at det har blitt utført tvang eller fysisk makt. Grasjø hevder at dersom ungdommen opplever at de ansatte snakker over hodet deres eller snakker på et faglig språk som ikke er forståelig kan dette skape en følelse av ydmykhet. Han mener at ungdommen vil føle avmakt i denne situasjonen. Videre skriver Grasjø (2008) om makt at dersom den brukes på riktig måte så kan det bidra til å holde orden for seg selv og andre på institusjonen. Med dette menes at de ansatte på institusjonen benytter seg av sanksjonsmakt og belønningsmakt. Grasjø sier om dette at de ansatte kan bruke makten slik at det gagnar ungdommene. Et eksempel på det Grasjø mener her kan være ukepenger. Dette kan brukes som belønning for at ungdommen har bidratt i huslige aktiviteter. Dersom dette ikke blir gjennomført kan miljøterapeutene innføre sanksjoner ved at ukepenger blir inndratt eller goder fratatt.

3.5 Endringsprosessen

Et menneske kan gjennom livet måtte gjennomgå en endringsprosess i forhold til nye livsforhold som man må tilpasse seg. De fleste mennesker klarer denne endringsprosessen på egenhånd, og trenger ikke hjelp av profesjonelle for å komme seg gjennom. Mennesker er kun i stand til å endre seg selv. De som oppholder seg på barnevernsinstitusjon trenger hjelp av andre til å være i stand til å endre seg selv. Endring kan forklares som utvikling, vekst og

bevegelse (Tjersland, Engen og Jansen, 2013). Det man ønsker med et opphold på barnevernsinstitusjon er nettopp dette. At ungdommen skal komme ut på andre siden hvor man ser en utvikling, en vekst eller en bevegelse bort fra det negative til det positive. Tjersland et al (2013) hevder at dersom mennesket ikke har motivasjon eller lyst til å endre seg så vil heller ikke en endring finne sted. Videre hevder forfatterne at dersom det er for mye fokus på hva som er problemet, så vil endringsprosessen stagnere og den som skal endre seg mister motivasjonen. For å holde oppe motivasjonen gjennom endringsprosessen er det viktig at hjelperen bringer frem sider ved ungdommen som fremmer motivasjonen (Tjersland, Engen, & Jansen, 2013). Hjelperen skal bidra til at de mulighetene ungdommen innehar skal realiseres. Miljøterapeuten skal ikke behandle ungdommen men være med å styrke og få frem disse ressursene ungdommen har. Miljøterapeuten må se etter de hos ungdommen og hente dem frem.

3.6 Forskning

Kilde 1: Relasjon og miljøterapi i arbeid med psykiatriske pasienter, hvordan skapes en nær relasjon og hvor viktig er denne i det miljøterapeutiske arbeidet i psykiatrien?

Forfatter: Ove Harry Dalland, Tine M. Hompland, Ann Kristin Ågedal

Utgiver: Diakonhjemmet Høgskole Rogaland (2014)

Bakgrunn:

Dalland, Hompland og Ågedal som er forfattere i denne oppgaven har alle erfaring innen for sosialt arbeid. De jobber alle med mennesker innenfor psykiatrisk omsorg. I deres praksis har alle opplevd at de som miljøterapeuter går inn i roller for å skape relasjon til sine klienter. Problemstillingen deres er ”hvordan skapes en nær relasjon og hvor viktig er denne relasjonen i det miljøterapeutiske arbeidet i psykiatrien”.

Metode:

Metoden som ble brukt i denne bacheloroppgaven baserer seg på kvalitative intervjuer. De har i sin utforming av intervjuer valgt å fokusere på spørsmål rundt kommunikasjon, holdninger og handlinger. Intervjuene har blitt gjort på arbeidsplassen til terapeutene for å legge intervjusituasjonen til rette på informantenes premisser. Forfatterne i forskningen har valgt å forhåndssende spørsmålene til informantene for at de kunne få mer utfyllende svar. De er

oppmerksomme på at denne måten å gjøre intervju på også kunne gjøre at de kunne mistet litt av spontaniteten i svarene.

Da de skulle velge ut informanter så har de valgt tre informanter av ulike yrker, men som jobber innenfor den samme yrkesretningen. Informantene er utdannet som vernepleier, sykepleier og barnevernspedagog.

Funn:

I intervjuene kom det fram at alle de ulike yrkesgruppene stort sett hadde samme syn på hvordan en relasjon skapes, og hva som er viktig for å skape en relasjon til en klient. Informantene delte blant annet samme syn på at kommunikasjon, pasientens ressurser, miljøterapeutens personlige åpenhet og makt/avmakts perspektivet var viktige elementer når en relasjon skulle skapes. Ut fra intervjuene og resultatet av disse intervjuene mener forfatteren at relasjon mellom miljøterapeut og klient forklares som at det er avhengig av kommunikasjonen mellom klient og terapeut. Funnene kan også forklares som fokus på klientens ressurser og ikke problemer. Miljøterapeutens personlige åpenhet er viktig mener forfatteren. Ikke for privat, men heller ikke for tilbakeholden. Til slutt trekker forfatteren frem at det er avhengig av at klienten og miljøterapeuten har en gjensidig tillit, og at det ikke oppstår en makt/avmakt i deres relasjon.

Konklusjon:

Forfatterne i denne oppgaven konkluderer med at hvordan en relasjon skapes og hvor viktig relasjonen er i det miljøterapeutiske arbeidet er det vanskelig å få et konkret svar på. Dette er noe individuelt, og noe som hver og en profesjonell må finne ut av og føle på hva som føles riktig i den enkelte situasjonen. De konkluderer også med at relasjon er noe en ikke kan tvinge på en annen person da det er noen klienter som har vanskelige opplevelser med relasjoner. Forfatterne skriver at for at en skal skape en relasjon så må en bruke hele sitt sansespekter. En må tenke på hvordan en fremstår overfor andre mennesker i forhold til ord og handling. De legger til at empati, åpenhet, respekt og varme er nødvendig for å skape en nær relasjon. Til slutt konkluderer de med at viktigheten med en nær relasjon har stor betydning i psykiatrien og i bedrings/endringsprosessen.

Kilde 2: Miljøterapeut og ungdom – å være mennesker for hverandre, en kvalitativ studie av tidligere beboers betydningsfulle erfaringer fra tiden de bodde i barnevernsinstitusjon.

Forfatter: Marianne Sætrang Lunde

Utgiver: Diakonhjemmet Høgskole (2014)

Bakgrunn:

Dette er en masteroppgave som tar for seg unge menneskers egne erfaringer fra barnevernsinstitusjon. Forfatteren har selv bakgrunn fra arbeid med utsatte barn og unge i familievernet og psykiatrien. Problemstillingen i denne oppgaven er ”hva beskriver tidligere beboere som betydningsfulle erfaringer fra tiden de bodde på barnevernsinstitusjon”.

Metode:

Forfatteren har valgt å benytte seg av kvalitativt intervju for å gå i dybden og få utfyllende informasjon fra informantene i intervjuet. Hun velger å møte informantene direkte for å få tak i deres opplevelser og erfaringer. Hun har valgt å ha individuelle og strukturerte intervjuer. For å skape samtale og åpenhet til informantenes livsverden og beskrivelse av opplevelser og erfaringer følte forfatteren at denne formen for intervju var den beste. Informantene hun har valgt seg er tidligere beboere på barnevernsinstitusjoner. Personene skal være i alderen 18 til 25 år. Dette fordi hun vil ha nyere tids oppfatninger. Informantene er tidligere beboere på institusjoner. Informantene har flyttet 2 til 8 ganger mellom ungdomspsykiatriske behandlingshjem, fosterhjem, beredskapshjem og vennefamilier. Informantene har dermed erfaring fra flere institusjoner.

Funn:

Forfatteren oppsummerer intervjuene og kommer frem til at de mest betydningsfulle erfaringene som informantene sitter igjen med handler om relasjon. Dette er relasjonen til de ansatte og de andre på institusjonen. Forfatteren trekker frem at mest av alt er det relasjonen til de ansatte. Informantene vektlegger det å bli møtt av de voksne som aksepterer ungdommen som den de er. Noe av det forfatteren trekker frem som viktig i intervjuene er voksne som er åpne og gir av seg selv og klarer å kommunisere på en god, åpen og direkte

måte. Det som er særlig viktig er de ansattes emosjonelle tilgjengelighet, utholdenhet og fellesskapet på institusjonen.

Konklusjon:

Forfatteren i denne oppgaven konkluderer med at relasjonell erfaring oppleves som særlig betydningsfullt når det gjelder opphold på barnevernsinstitusjon. Hun trekker frem at det er særlig forholdet til de ansatte som er viktig. Hun har trukket ut tre dimensjoner ved relasjonens betydning som kom frem som viktige under intervjuene. Dette er emosjonell tilgjengelighet, utholdenhet, grenser, fellesskap og tilhørighet. Det er de ansattes egenskaper og menneskelige trekk som vektlegges. Det er viktig at de voksne på institusjonen gir av seg selv og involverer seg følelsesmessig i ungdommene mener informantene. Forfatteren trekker frem at informantene ser på det som viktig at de voksne setter grenser og at det blir satt krav og forventninger til ungdommene. Forfatteren skriver at det som har vært veldig interessant med denne studien er at ungdommene spesielt legger vekt på dette med kjærlighet. Det handler om at de voksne bryr seg og ikke gir opp ungdommene på institusjonen.

Kilde 3: "At voksne er greie, gjør det mulig å bli grei selv." en oppfølgingsstudie av hvordan ungdom som har vært til langtidsbehandling i heldøgnsinstitusjon opplevde oppholdet, og hvilken betydning det har hatt for den situasjonen de er i idag.

Forfatter: Erik Larsen, Tone Ekerholt, Roar Møller, Ove Røising

Utgiver: Østfold fylkeskommune: Skjærviken ungdomspsykiatriske behandlingshjem og Skjærviken skole (2001)

Bakgrunn:

Bakgrunnen for at forfatterne har foretatt denne undersøkelsen er fordi alle forfatterne er ansatt i fylkeskommunen og har praksiserfaring innenfor institusjon. Forfatterne skriver at hovedhensikten med denne studien er at de vil finne ut hvordan noen av ungdommene som har vært i rollen som "klient" opplevde institusjonsoppholdet etter at de har blitt skrevet ut. Problemstillingen deres er "hvilken opplevelse har ungdommen av institusjonsoppholdet, og hvilken mening gir det for den situasjonen de er i idag?"

Videre har forfatterne enda en problemstilling som omhandler ”hvordan har Skjærviken ungdomspsykiatriske behandlingshjem og skole løst sin primære behandlingsmessige oppgave?”.

Metode:

Metoden forfatterne har benyttet seg av i denne oppgaven er kvalitativt forskningsintervju med kvantitativ metodikk. Dette fordi det gav dem den åpne samtalen og de har i intervjuguiden sin brukt skjematisk registrering av data. De har valgt å gjennomføre intervjuene på selve institusjonen fordi forfatterne mente at dette gav et nøytralt møterom uten avbrytelser eller annen uro. Forfatterne har valgt ut 15 informanter som har vært tidligere pasienter på institusjonen. Begge kjønn er med i denne studien. Til slutt har de valgt å ta utgangspunkt i ungdom som har vært innlagt i alle institusjonens faser. Disse fasene er fra institusjonens startfase til senere tid. Forfatterne trekker frem som viktig at informantene er med av frivillig grunn.

Funn:

Det forfatterne ser på som viktige funn i denne studien er at mange av ungdommene som har vært på institusjonen sliter med å ha eller skape relasjoner til andre mennesker. Mange av ungdommene betraktet problemene sine som ”svært store” da de ble innlagt på institusjonen. Det kommer frem i intervjuene at mange av ungdommene beskriver selv som ”umulige” eller ”svært vanskelige” å ha med å gjøre. Mange av informantene sier at det var viktig at de ble innlagt på institusjonen. Mange sier at det var viktig i forhold til at de har slitt med samspillsvansker. De fleste av informantene sier at de har fått bedre relasjoner i familien nå enn det de hadde før de kom på institusjonen. Når det gjelder de relasjonelle problemene som mange av ungdommene har slitt med så har institusjonen hatt tiltak med familiesamtaler for å bedre dette. Mange av ungdommene sier at dette har vært til hjelp, og at de har fått bedre relasjoner med sine foreldre.

Gjennom oppholdet på institusjonen har det vært fokus på at ungdommene skal utvikle sine personlige egenskaper. Dette kunne være egenskaper som fokus på følelser, tanker, opplevelser behov og evnen til å skille sine tanker og følelser fra andres tanker og følelser.

Det har vært mye fokus på nærhet og avstand til andre mennesker. Forfatterne trekker frem at dette fokuset på ungdommens personlige egenskaper kan ha vært med å sette i gang prosesser som har hjulpet de videre. Informantene trekker i intervjuene frem viktigheten i å bli trodd og hørt på av de voksne. At de voksne tok deres historier og ord på alvor. På spørsmålet om hva ungdommene tenker om miljøterapien på institusjonen så verdsetter de dette tiltaket høyest av alle tiltak. Miljøterapien er institusjonens ”hovedtilbud” til ungdommen. De fleste av ungdommene svarer at samværet med miljøterapeutene var det beste. At miljøterapeutene har engasjement og interesse i ungdommene trekker forfatterne frem som et viktig funn. At ungdommene opplever miljøterapeutene trekker frem ungdommenes sterke sider og hva ungdommene lykkes med i livet. Relasjonen mellom miljøterapeuten og ungdommen er en forutsetning for at grenser som settes for ungdommen skal ha en behandlende effekt. Relasjonen gir også muligheten for ungdommen å danne seg nye ”selv-andrebilder”. Informantene trekker frem at personlig egenhet er viktig hos de voksne. Forfatterne trekker frem at de som skal være miljøterapeuter må være egnet til denne jobben.

Konklusjon:

Forfatterne konkluderer med at det å bli, sett, hørt og trodd som individ er viktig. På bakgrunn av mange tidligere avvisende voksne og dårlig selvbilde så skal de voksne på institusjonen forstå og sette seg inn i ungdommens liv. Forfatterne sier at det skal ”spesielle” voksne til for å håndtere dette. Det å jobbe med at ungdommenes opplevelser av andres avvisning har vært viktig. Ungdommene har fått mulighet til å jobbe med selvfølelsen og selvbevisstheten sin. Til slutt sier forfatterne at det er viktig at ungdommene opplever positive ting i relasjon med andre.

Kilde 4: Bachelor, A., & Horvath, A. (1999). The Therapeutic Relationship. I M. Hubble, B. Duncan, & S. Miller, *The heart & soul of change, what works in therapy* (s. 133-165)

Utgiver: American Psychological Association (1999)

Kapittelet tar for seg den terapeutiske alliansen mellom klient og hjelper. Forfatterne Bachelor og Horvath ser på forskning som er gjort på dette feltet tidligere. Forfatterne skriver at de i sitt kapittel vil ta for seg teoretiske, empiriske og kliniske perspektiver på spørsmålet rundt kvaliteten på den terapeutiske alliansen. De tar for seg ulike teorier og forskning gjort av blant

annet Sigmund Freud, Ralph Greenson, Carl Ransom Rogers og Hans Eysenck. Forfatterne av kapitlet bruker de mest sentrale forfatterne nevnt ovenfor til å understreke deres bakgrunn for kapitlet om ”kvaliteten på den terapeutiske alliansen og hva alliansen har å si for en suksessfull behandling”.

De ser på Rogers (1951) sin teori om at en relasjon innebærer empati, interesser og positiv respons fra hjelperen, som gav positive effekter for bedring og endringspotensialet hos klienten. Forfatterne understreker at hans modell tar utgangspunkt i faktorer hos hjelperen. Modellen fokuserer ikke på faktorer ved klienten som kan skape en relasjon. Forfatterne sier om dette funnet til Rogers (1951) at dersom hjelperne har disse egenskapene som han mente var viktig så kunne det ha makten til å påvirke klientens tenking, følelser, atferd og føre til endring. Bachelor og Horvath hevder at gjennom mange ulike diskusjoner de har undersøkt så kan de se en rød tråd. Dette er at selve relasjonen eller alliansen er en av de viktigste ingrediensene i alle former for terapi. Bachelor og Horvath poengterer at i flere artikler som er utgitt om hva som fungerer i terapi så ser de at den terapeutiske alliansen står sentralt. Mange av disse artiklene forteller noe om viktigheten av en pålitelig relasjon i en positiv allianse tidlig i terapifasen. De skriver at kvaliteten på relasjonen generelt vil ha mye å si for resultatet på terapien. Dette på tross av ulike behandlingsmiljøer og ulike klientproblemer hevder de.

Kilde 5: Hubble, M., Duncan, B., & Miller, S. (1999). Directing attention to what works, I M. Hubble, B. Duncan, & S. Miller, *The heart & soul of change, what works in therapy* (s.407-440).

Utgiver: American Psychological Association (1999)

Dette kapitlet er det redaktørene i boken som har skrevet. Forfatterne fokuserer hovedsakelig på psykoterapi, men da dette er overførbart til andre hjelpeallianser er det relevant for relasjons- og endringsspørsmålet. Kapitlet oppsummerer ulike funn og konklusjoner gjort i de tidligere kapitlene i boken. Forfatterne ser på faktorer ved terapeuten og faktorer ved klienten som har en innvirkning på endringsprosessen. De diskuterer relasjonens innvirkning på behandlingen, og oppsummerer at dette er den andre største faktoren for endring. På tross av dette må klienten selv være åpen for at det skal skje en endring hevder Hubble et al. Videre hevder de at hjelperens teknikker og faktorer bare er hjelpsomme dersom klienten vurderer relasjonen som god, og deres syn på behandlingen som relevant og troverdig.

4.0 Diskusjon

For å diskutere oppgavens problemstilling vil jeg bruke forskningen som ble presentert under punkt 3.6, og diskutere dem i lys av teorien som ble presentert i punkt 3.0.

4.1 Hvordan skape en god relasjon?

I studien til Dalland, Hompland og Ågedal (2014) kommer det frem at det som skaper en god relasjon mellom ungdom og hjelper er at hjelperen har evnen til å kunne se ungdommen som et helt menneske. At hjelperen kan se bakenfor det som er problemet til ungdommen. Mange av ungdommene på institusjonen har blitt møtt av mennesker som bare ser problemet og ikke noe annet. Informantene i denne studien er opptatt av at hjelperne ser deres ressurser og egenskaper. Dermed at dette trekkes frem som noe positivt for at ungdommen ikke bare har en opplevelse av at han er ”umulig” og ikke ”duger” til noe (Dalland, Ågedal og Hompland, 2014). Dette kan forklares i lys av teoridelen som det Tjersland et al.,(2013) beskriver i punkt nummer 8 som hjelperens relasjonelle ferdigheter. At hjelperen har evnen til å ”spille på lag” med ungdommen og trekke frem de sidene ved ungdommen som i studien til Dalland, Hompland og Ågedal(2014) viser å ha en positiv effekt på relasjonen.

Marianne Særtang Lunde(2014) peker i sin studie på at voksne som kunne vise at de var menneskelige, har betydning for relasjonen. Det har betydning at hjelperen kan vise alle sider ved seg selv, og at det ikke blir lagt ”lokk” på følelser i ulike situasjoner. Informantene i denne studien var svært opptatt av at dette var viktig for at de skulle se at hjelperen også var et menneske som kunne prøve og feile. At voksne satt grenser for ungdommene på institusjonen hadde også en innvirkning på hvordan relasjonen utviklet seg. At de voksne hadde forventninger til ungdommene mente informantene i denne studien var et tegn på at hjelperne brydde seg om ungdommene på institusjonen.

For å se på forskningen i lys av teorien som har blitt lagt frem tidligere vil jeg trekke frem teorien til Grasjø (2008) om makt brukt riktig. I studien til Lunde (2014) kan en se et eksempel på at hjelperen benytter makten han har som profesjonell riktig i relasjonen. Ved å sette grenser og forventninger gir det ungdommene på institusjonen et tegn på at hjelperne i relasjonen til ungdommen vil dem det beste. Dermed kan en tenke seg at dette er et godt utgangspunkt for å bygge en relasjon som blir god. For å forstå informantenes fokus på at hjelperen skulle vise at de var menneskelige i Lunde (2014) sin undersøkelse velger jeg å bruke Røkenes og Hanssen(2012) sine teorier om å ”kjenne seg selv” som ble beskrevet i teoridelen. Både informantene i Lunde (2014) sin studie og Røkenes og Hanssen er opptatt av

at dette er et viktig aspekt for hvordan relasjonen utvikler seg i en positiv eller negativ retning. Dersom hjelperen er trygg på seg selv kan en tenke seg at ungdommen også vil utvikle trygghet i relasjonen, som kan være med på å skape en god relasjon.

4.2 Hvilke faktorer hos miljøterapeuten fremmer relasjon?

Gjennom litteraturstudien kan vi se at mange av informantene i intervjuene svarer det samme på hvilke faktorer hos miljøterapeuten som fremmer relasjon. Tjersland et al (2013) som blir presentert i teoridelen hevder at faktorer ved den som skal hjelpe har mye å gjøre med hans eller hennes relasjonelle ferdigheter som skaper kontakt med mennesker. Den relasjonelle ferdigheten blir presentert av Tjersland et al (2013) som et verktøy hjelperen kan bruke til å forstå og samhandle. Et av disse verktøyene som blir presentert under de relasjonelle ferdighetene er ha interesseområder å by på. Dersom hjelperen har interesseområder å by på så kan det være med på å øke nysgjerrigheten til ungdommen og det åpner opp for kommunikasjon mener Tjersland et al (2013). Sett i en metaforisk sammenheng kan dette forstås som at hjelperen sparker en ball til ungdommen, hvor ungdommen tar i mot ballen og de to har fått en form for samspill.

I studien til Dalland, Hompland og Ågedal (2014) ble det funnet at flere av informantene mente at blant annet kommunikasjon og åpenhet skapte økte sjanser for relasjon mellom ungdommen og hjelper. Forfatterne av denne studien mener derfor at det som er relasjonsskapende er avhengig av at hjelperen har evnen til å kommunisere godt med andre mennesker. For å forklare dette funnet kan en se på de personlige ferdighetene til hjelperen. Det blir i teoridelen trukket frem forfattere som fokuserer på hjelperens personlig egnethet som en ferdighet som fremmer kontakt med ungdommen. Larsen (2014) peker også på viktigheten av personlig egenhet som kan gi økt sjanse for kontakt og relasjon til ungdommen. Et eksempel på dette ser en gjennom intervjuene til Dalland et al (2014) hvor informantene trekker frem viktigheten av det å ha gode kommunikasjonsferdigheter for å skape kontakt. En annen faktor Dalland, Hompland og Ågedal (2014) fant som sentral var åpenhet. Åpenheten kan beskrives som det å være profesjonell og personlig på samme tid. Det å kunne gi av seg selv blir i studien sett på som en faktor ved hjelperen som gav økt tillit, og økt sjanse for at ungdommen turte å satse på relasjonen (Dalland, Hompland, Ågedal, 2014). Informantene i studien trakk frem hjelperens evne til å kunne bruke seg selv og sine tidligere erfaringer som viktig. Denne faktoren blir belyst i teoridelen ved forfatterne Storø (2008) og

Larsen(2004) som det å være profesjonell men samtidig personlig, og evnen til å være åpen og personlig som viser at en har forståelse for ungdommens situasjon. En kan tenke seg at miljøterapeutene må finne en balansegang mellom det å være for profesjonell og det å være for personlig. Klarer miljøterapeuten det kan det være med på å fremme ungdommens følelse av samhold, og være relasjonsbyggende.

Studien til Larsen, Ekerholt, Møller og Røising (2001) vises det at faktorer ved miljøterapeuten som fremmer relasjon er at ungdommene føler seg sett, hørt og trodd. Dette kan ha en sammenheng med det som i teoridelen beskrives av Grasjø(2008) som den grad av liten eller stor avmakt ungdommen føler. Faktoren ved miljøterapeuten blir i dette tilfellet at miljøterapeuten ikke skaper en følelse av avmakt hos ungdommen. Ungdommen får gjennom den ”sosiale relasjonen” de har miljøterapeuten en mulighet til å ytre sine tanker og følelser. Dette vil føre til tillit fra ungdommens side til miljøterapeuten(Grasjø, 2008).

4.3 Hva skjer dersom relasjoner brister?

Denne delen av problemstillingen vil jeg dele opp i 3 deler for å se på brist i relasjoner på ulike måter. Først vil jeg se på tidligere skadede relasjoner som eventuelt kan bli bedret gjennom institusjonsoppholdet. I studien til Larsen et al (2001) nevner noen av informantene at dersom de ikke hadde kommet inn på institusjonen så vet de ikke hvordan det hadde gått med de i livet. Forfatterne i denne studien oppsummerer med at de fleste av informantene har hatt nytte av de relasjonene de har fått gjennom deres opphold. Det viser seg i studien at de har fått bedre relasjoner med både familie og venner. Mange av informantene sier også at de har klart å fullføre skolen og fått seg en utdanning på bakgrunn av den hjelpen de har fått(Ekerhold et al., 2001).

I denne delen av spørsmål 4.3 vil jeg se på ungdommers tidligere erfaringer med brutte relasjoner som setter krav til miljøterapeuten. I studien til Marianne Sætrang Lunde (2014) finner en viktigheten av at ungdommer med dårlige relasjonserfaringer møtte åpne og ærlige hjelpere som ikke ”later” som om de er noen andre. Informantene i denne studien er opptatt av at de voksne ikke skal ta på seg en maske som om de var ”soldater”. Informantene uttrykte at det var viktig at de voksne ikke la bort personligheten sin selv om de var på jobb(Lunde, 2014).

Videre vil jeg se på situasjoner der relasjonen til miljøterapeuten brister, uten at dette blir forklart med tidligere erfaringer. En av informantene i studien til Larsen et al (2001) sier at han har følt seg krenket av en voksen på institusjonen. Dette på bakgrunn av at han ble ”holdt i ro” i en utagerende situasjon. En annen informant fortalte at han følte at de voksne snakket over hodet på han fordi de brukte så mange vanskelige ”psykologiske” ord. Denne informanten sa at han følte seg behandlet som et barn da han uttrykte til den voksne at han ikke forstod(Larsen et al., 2001). Dette var en av flere ulike ting informantene følte at hadde negativ innvirkning på deres forhold til de voksne på institusjonen.

I studien til Dalland et al (2014) hvor søkelyset ble satt på de profesjonelle hjelperne så uttrykte de at dersom makten ble brukt på en feil måte så ville det svekke tillitten ungdommene hadde til dem. Informantene nevner også i denne studien at dersom de bruker vanskelige faguttrykk i kommunikasjonen med ungdommen, så ville det øke deres sjanse for at ungdommen ikke ville samarbeide(Dalland et al., 2014).

Informantene i to av forskningsstudiene i litteraturstudien har selv vært innlagt på institusjon. Noen av hovedproblemene til disse informantene har vært problemer med å skape relasjoner til andre mennesker. Sett i lys av teorien i denne oppgaven kan vi se på teorien rundt samspillsvansker, i forhold til funnene i litteraturstudien I teoridelen blir Tjersland et al (2013) sine teorier rundt samspillsvansker tatt opp. De viser viktigheten av å ha et ”andrebilde” som en kan se opp til og ha som forbilde. Dersom ungdommen på institusjonen opplever slike situasjoner som nevnt ovenfor så kan det bli vanskelig for dem å ha voksne på institusjonen som ”andrebilder”. Dette fordi ungdommen kan få vanskeligheter med å slippe hjelperen inn på seg. På bakgrunn av disse funnene i studien til Lunde (2014) og Dalland et al (2014) kan en tenkte seg at ungdommen kan utvikle en følelse av å bli oversett og overkjørt, men også en følelse av mistillit til hjelperen. Relasjonen i disse tilfellene klarer ikke å opprettholdes eller dannes på bakgrunn av den profesjonelles væremåte eller holdninger som får en negativ innvirkning på ungdommen. Tjersland et al (2013) forklarer at dersom det skal være en relasjon må tillit, stabilitet og trygghet være sentralt. En kan risikere at ungdommen vil avvise hjelperen i frykt for at tidlige dårlige opplevelser med andre voksne vil gjenta seg beskrives av Erik Larsen (2004) som en faktor som opprettholder samspillsforstyrrelsen.

4.4 Hva har relasjonen mellom ungdom og miljøterapeut å si for endringsprosessen?

Spørsmålet om relasjonen har noe å si for endringsprosessen bygger på de tre punktene i problemstillingen min som blir belyst tidligere i diskusjonsdelen. Dette fordi funnene som er

gjort her har betydning for relasjonen, og om det oppstår en endring hos ungdommen på bakgrunn av relasjonen. Dette vil ses opp mot det Bachelor og Horvath (1999) sier om relasjonens betydning i terapi.

Gjennom Bachelor og Horvath (1999) sine studier av litteratur om relasjon finner de at relasjonen som oppstår mellom hjelper og ungdom er essensiell for at det skal bli en endring. De tar opp viktigheten av at hjelperen og ungdommen danner bånd tidlig i samhandlingen sin for at det skal få et positivt utfall (Bachelor og Horvath, 1999).

Hubble, Barry, Duncan og Miller skriver i sammendraget av boken *The heart and soul of change* (1999) at ungdommens følelse av relasjonen som skapes er essensielt for en endring. De skriver at på tross av hvor vanskelig og umulig en ungdom føles så er dens opplevelse av relasjon gunstig, og endring er mer sannsynlig å forekomme hos disse klientene (Hubble et al., 1999, s. 412). Bachelor og Horvath (1999) peker blant annet på Rogers (1951) sin modell som omhandler egenskaper ved hjelperen som fører til en god relasjon med klienten, og en endring. Denne modellen viser at det kun er egenskaper og ferdigheter ved hjelperen som har en innvirkning på om det oppstår en relasjon. Egenskaper ved klienten som kan fremme relasjonen er ikke nevnt i Rogers (1951) modell.

I denne bacheloroppgaven brukes det forskning og teori som fokuserer på egenskaper og ferdigheter ved miljøterapeuten som fører til relasjon. En kan forstå det slik at egenskapene og ferdighetene som har blitt diskutert i diskusjonsdelen over må være på plass hos miljøterapeuten for at relasjonen kan kunne føre til endring. En kan se en sammenheng mellom det som kommer frem i forskningen som ses på, og faglitteraturen i teoridelen. Det som i teoridelen ses på som viktig for relasjon blir og trukket frem av informantene i studiene som viktig for institusjonsoppholdet. Dersom miljøterapeuten skal bidra til endring hos ungdommen er det viktig å danne en pålitelig relasjon, som har blitt belyst tidligere i problemstillingen. På bakgrunn av at ungdommene på institusjonen kan ha dårlige erfaringer med relasjoner er det nødvendig at miljøterapeuten vinner deres tillit. Miljøterapeuten må gjennom handling og holdning vise at de er til å stole på. Dersom ungdommen oppfatter relasjonen til miljøterapeuten som god så skaper det i seg selv en trygghet for ungdommen. Som i følge Tjersland et al (2013) og Røkenes og Hansen (2012) er sentralt dersom det skal utvikles en god relasjon. Ut ifra det Bachelor og Horvath (1999) mener er disse faktorene essensielle for at det skal forekomme en relasjon som kan være til hjelp for klienten. I punkt 4.3 ses det på hva som kan skje dersom relasjonen mellom hjelper og ungdommen ikke fungerer. Ungdommen som blir belyst i punkt 4.3 vil ikke utvikle følelsen av at relasjonen kan hjelpe. Det vil mest sannsynlig ikke forekomme en endring dersom faktorene i punkt 4.3 er til

stede. Tjersland et al (2013) beskriver dette på en god måte med på si at *”det ungdommen trenger, er en person som blir så betydningsfull at det denne betydningsfulle andre sier og gjør, vinner frem”* (s. 30).

Relasjonen til hjelperen må bli så betydningsfull for ungdommen at hjelperen får en innvirkning på endringsprosessen. En endring sett i denne sammenheng kan være en endring hos ungdommen på flere stadier. Det kan dreie seg om å fullføre skolegang og å bedre relasjoner med familie og venner.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg sett relasjonen mellom miljøterapeut og ungdom på barnevernsinstitusjon. Jeg ser gjennom mine funn at uansett problem hos ungdommen så er relasjonen en av de viktigste faktorene må være til stede for at det skal skje en endring eller bedring i situasjonen. Dersom miljøterapeuten klarer å vinne ungdommens tillit er det mye som ligger til rette for at relasjonen skal kunne føre til et godt resultat. Det er ikke stadfestet at relasjonen ene og alene fører til endring hos ungdommen. Det å si at relasjonen mellom en behandler og klient har mye å si for om det skjer en endring tenker jeg er sentralt. På en annen side ser jeg at noen av informantene i den forskningen jeg har gjennomgått har dårlige opplevelser med de voksne på institusjonen. Disse opplevelsene gjør det vanskelig for miljøterapeutene å vinne ungdommens tillit. Litteraturen jeg har funnet viser at ungdommene uansett diagnose eller problem har behov for miljøterapeuter som viser interesse, forståelse, tillit og trygghet. Mange av ungdommene på barnevernsinstitusjon kan være sårbare og har mange relasjonsbrudd bak seg. Dette er noe miljøterapeuten må ta hensyn til da han/hun skal jobbe for å komme i posisjon til ungdommen. Dette gjør relasjonsbygging til ungdommen krevende, men selve relasjonen til miljøterapeuten kan bidra til å bedre brutte relasjoner. Relasjonsbygging på barnevernsinstitusjon kan brukes for å styrke endringsprosessen og utviklingen hos ungdommen. Sist men ikke minst brukes det for å forebygge at ungdommen ikke avbryter institusjonsoppholdet.

Den kunnskapen jeg har samlet og diskutert kan være nyttig for sosialarbeidere da den tar for seg et viktig tema. Oppgaven hadde kanskje vært enda mer nyttig dersom jeg hadde funnet mer internasjonal forskning, da dette hadde gitt et bredere resultat.

6.0 Litteraturliste

- Aubert, K. E. (2009, februar 04). *Store norske leksikon*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/relasjon>
- Bachelor, A., & Horvath, A. (1999). The Therapeutic Relationship. I M. Hubble, B. Duncan, & S. Miller, *The heart & soul of change, what works in therapy* (ss. 133-165). Washington, DC: American Psychological Association.
- Dalland, O. H., Hompland, T. D., & Ågedal, A. (2014). *Relasjon og miljøterapi i arbeidet med psykiatriske pasienter*. Rogaland: Diakonhjemmet høgskole.
- Grasjø, O. (2008). *Institusjonssosiologi*. Gyldendal akademisk.
- Hubble, M., Duncan, B., & Miller, S. (1999). Directing attention to what works. I M. A. Hubble, B. L. Duncan, & S. D. Miller, *The heart & soul of change, what works in therapy* (ss. 407- 439). Washington, DC: American psychological association.
- Killen, K. (2013). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning - et fellesfaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Larsen, E. (2012). *Miljøterapi med barn og unge, organisasjonen som terapeut* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, E., & Mevik, K. (2012). *Miljøterapeutisk praksis, fortellinger fra arbeidet med utsatte barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, E., Ekerholt, T., Møller, R., & Røising, O. (2001). *"At voksne er greie, gjør det mulig å bli grei selv"*. Østfold: Østfold fylkeskommune.
- Lunde, M. S. (2014). *Miljøterapeut og ungdom - å være mennesker for hverandre*. Oslo: Diakonhjemmet høgskole.
- Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenester, 2. (2017, Januar 20). *Kunnskapssenteret*. Hentet fra Kunnskapssenteret: <http://www.kunnskapssenteret.no/verktoy/sjekkliste-for-vurdering-av-forskningsartikler>
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2006). *Bære eller breste, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller breste, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skau, G. M. (2005). *Gode fagfolk vokser, personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. Oslo: Cappelen akademisk.

Storø, J. (2008). *Sosialpedagogisk praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Strømfors, G., & Edland-Gryt, M. (2013). *Jeg visste ikke at jeg kunne så mye, praksisrefleksjon på arbeidsplassen*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Tjersland, O. A., Engen, G., & Jansen, U. (2013). *Allianser; verdier, teorier og metoder i niljøorientert terapi med barn og unge*. Oslo: Gyldendal akademisk.